

SUGEAK TXORIA'ri BEGIRATZEN DIONEAN

Bernardo Atxaga

(1983. urtean Zarauzko Udalak eraturiko haurrentzako ipuien «Xabier Lizardi Saria» irabazi zuen lan honek).

Sugeak txoriari begiratzen dionean, txoria itxutu egiten da, eta ordurarte begien bistan eduki duen munduaren zati laburra —zugaitz batzuk, bizpairu teilatu, bidea, zeruaren urdina— izkutatu egiten zaio bapatean. Barraketako magoen paineluekin gertatzen den bezala, une batez hantxe dauka guztia: koloreak, mugimendua, argia. Hurrengoan, berriz, guztia joan egin da, ezin liteke hutsune beltz bat baizik sumatu.

Txoriak gaua etorri zaiola pentsatzen du, eta gau horren Erdiko izar batena dela bera hainbeste itxutzen duen diztira malizios hori. Ez da ohartzen sugeaz, eta honek eragindako hipnosiaz. Egia latzegia litzatekeelako apika, nahiago bide du gezur xehe batetan sinestea.

Itxututa, txoria dantzan hasten da. Baina bere mugitzeko moduak ez du dantzari batenarekin antzarik izaten. Ostroen artean galdutako moskor bat dirudi aldiz, hegoak zalapartan astinduz, abarrekin estrapozo eginez. Lepoa ia zartatzeraino bihurritzen zaio, eta kantatu ere trakets kantatzen du, doinurik osatu ezinez.

Sugea eta txoria, biak dira inuzenteak. Itxasoak eta mendiak baino zaharragoa den lege batek agintzen die, eta erremediorik gabekoa zaie obeditzea. Legeak hala esaten dio sugeari, saiatzeko karnabak edo txepetxak edo txantxangorriak ehizatzen, eta gordetzeko, indar berdinez, sapelaitzaren hatzparretatik. Era berean, txoriari zizareak seinalatzen dizkio janaritzat, sugeak etsaitzat. Legea berbera baita munduan harnasa hartzen duten guztientzat.

Beraz, sugeak txoriari begiratzen dionean borroka eternal baten episodio nimino bat baino ez da gertatzen. Nekazariak, edo bidez bide ibiltzeko ohitura duten paseatzaile bakartiek, sarritan ikusten dituzte borroka horren eszenak, eta ez dira harritzen. Begiratu aldi batez, eta aurrera segitzen dute bere zereginen atzetik.

Sebastian Bera ez zen, ordea, nekazari artekoa, eta ez zeukan, bere hamairu urtetan, bideetatik bakarrik paseatzeko ohi-turarik. Bere bizitza guztia hurian iragana zuen, eta oporretako hiru egun baino ez zeramatzan Obaba herriko mendietan. Sagarondoari erreparatu zionean, eta arbolaren sagar aleen artean erotuta zebilen txoriaz ohartu zenean, bihotza larritu egin zitzaion. Harritu egin zen.

—Zer gertatzen zaio txori horri, aitona Martin?

Aitona zaharra zen, zaharregia behinik behin bere anka eta bernen poderioz ibiltzeko, eta leku batetik bestera garraiatzen zuen Fangio izeneko astoaren gainetik erantzun zion.

—Bota egiok harri bat azkar!

Sebastianek ez zuen aitonaren mandatua behingoan bete. Jende gazteak pistiari izaten dion maitasun naturala sentitzen zuen txori baldar harekiko ere, eta harria eskuan zuela gelditu zen, botatzera erabaki ezinez. Ez zeukan konfiantza haundirik hiru egun lehenago, Obabara etortzean, ezagututako aitona Martin hartan. Bere aitak esaten zuenez, burutik nahastuta zegoen.

—Odolak ez dio ondo erregaitzen burmuina. Kontatzen zuen aitak bazkalondokoa amaren famelia obabatarraren gorabeheretara irristatzen zen bakoitzean. Ama aitona Martinen defentsan ateratzen zen, eta aitak arrazoi berbera botatzen zion beti.

—Zure aita ez dabil burutik zuzen, emakumea! Bestela, no-
la esplikatzen duzu Terranova-ra joateko daukan mania hori!

—Denok dauzkagu geure ametsak —suspiriatzen zuen amak.

—Baina hain eroak ez, aizu! —haserretzen zen aita— Te-
rranovara joatea, eta dauzkan urteekin!

Tamaina horretakoa zen Sebastian gazteak aitona Martinen ganean zeukan informazioa. Eta horregatik, hain zuzen, egiten zuen duda txoriari harrika egiteko eskatu zionean. Sebastian nekatuta sentitzen zen: herrira helduz geroz, leku batetik bes-
tera ibiltzea besterik ez zuen egin, aitonaren astoari segika beti. Mira sentitzen zuen, jadanik, hurian utzitako bizimodu-
duaz; bizimodu hartako loaldietaz, batez ere, zeren eta izebak goizeko bederatzietan jaiki erazten baitzuen egunero.

Arratsaldeko seirak izan behar zutela kalkulatu zuen eguz-
kiari zelata eginez. Oporrak hurian pasa izan balitu, non egon-
go ote zen? Apika zinean apika etxeko siloian etzanda.

—Harria botatzeko!

Aitona txit flakoa zen, eta lepo are eta flakoago batek batzen zizkion burua eta soina. Lepo hori —ondo ebaki gabeko bizar batek zuritzen zuena— tentsioan zegoen Sebastian oihua entzun eta izutu zenean.

Sebastianek hiru pauso eman zituen aurrera, eta aitona zu-
titu egin zen Fangioren belarri gainera. Harriak, parabola bat egin ondoren, txoriaren gaikaldeko ostro bat jo zuenean, aito-
na txaloka hasi zen.

—Alde txoria! alde hortik berehala!

—Ez diot eman —esan zuen Sebastianek.

—Eman?, eman beharrik ba al zegoan-ba! Begira egiok txoriari!

Intxaurren baten gailurretik, txantxangorri batek begira-
da luze bat botatzen zion munduari. Hantxe zeuzkan, berriro ere, teilatuak, eta hantxe zeruaren urdina, hantxe bidea, han-
txe Sebastian, aitona Martin eta Fangio. Bapatean eroritako

gau hura, eta gau hartako izar diztiratzailea, joanak ziruditen betirako.

—Suge batek sorginduta zeukan!

—Suge batek? —harritu zen Sebastian.

—Suge batek, ba! Sugeak txoriari begiratzen dionean, txoria lela lela gelditzen duk!

Sebastian bere harrikadaren bitartez lortutako salbamen-duaz galdetzera zihoan, baina aitona aurreratu egin zitzaion.

—Hire harriak ostroan jo eta hotsa atera duenean, sugea aztoratu egin duk, eta begia kendu zioke txantxangorriari. Horregatik salbatu duk!

Sebastiani galdera gehio gelditzen zitzaizkion golkoan. Txoriari jo izan bazion? Nola zekien aitonak harriarekin asmatuko ez zuela? Baina aitona beste eginkizunetan sartua zegoen jandak: txistuka ari zen.

—Hemen zetorrek txantxangorria!

Txoriak, zerurantz zihoanekoa egin ondoren, lurraldera hegaldatzen zuen zerkulu geroz laburragoak osatuz. Bere bidaia aitona Martinen sorbaldan amaitu zen.

Handik aurrera, eta ia ordu laurden batez, Sebastianek honoko eszena hau ikusi zuen: aitonak erdi hitz erdi txistu ziren hots batzuk egiten zizkion txantxangorriari; honek kantatu egiten zion aitonaren belarriari. Bi aspaldiko lagun ziruditen, elkarri kontu ttikiak esanez.

—Habil hemendik mainatsu alena! habil hemendik!

Esan zuen aitonak laudoriozko hitz batzutatik defendatzen denaren tonuarekin. Txoriak Fangioren buru gainera saltatu zuen, eta aidetara abiatu zen handik. Apurka, bere mantxa ezabatuz joan zen zeruaren urdinean. Aitonak kopeta zimurtuz begiratu zion zer esan asmatu ezinez zebilen Sebastiani.

—Eta hik, zer egiten duk hemen! ?

Sebastian ez zegoen bere eguneroko kaleetan, edo bere eguneroko lagunekin. Ezagutu berria zuen herri batean zegoen,

eta aiton ia ezezagun batekin. Bere abotsa kraskatu egin zitzaion erantzuterakoan.

—Zurekin etorri naiz.

—Bai? Eta nor haiz-ba hi?

—Ni?

—Bai, hi!

Aitonak keinu serioz erreparatzen zion Fangioren alturatik.

—Ni zure... zure iloba naiz. Izebak niri herria erakusteko esan dizu, eta horregatik nago hemen.

Aitona erreflexio sakonetan sartuta bezala gelditu zen, eta Sebastiani bere aitaren uste hura etorri zitzaion gogora: nola odolak ez zizkion burmuinak ondo erregaitzen.

—Aa, bai! —ta irrifarra gaineratu zen aitonaren ezpainetara—. Hi oporrak pasatzera etorri den iloba haiz!

—Bai-ba!

—Ondo! Ondo! Barka ezak, Sebastian, batzutan ahaztu egiten zaizkidak gauzak! —ta suspiriatuz: zahartzea bezalako galerarik ez zeok!

—Ez dio ardura, aitona Martin. Zer egingo dugu, orain?

—Etxera joateko gogo daukak, ezta?

Sebastiani joanak zitzaizkion lehengo neke eta asperraldi guztiak, eta une hartan zeukan gogo bakarra jakitekoa zen. Txantxangorriarekin gertatutako azken eszena haren berri jakin nahi zuen.

—Txantxangorriarekin, zer egiten zenuen; hitzegin?

—Txantxangorria? Zein txantxangorri...? a, bai, txantxangorria!

Aitonak txoria dantzan ibilitako arbolari begiratu zion, eta ahaztuta zeukan zerbaitetaz akordatu denaren keinua dibujatu zitzaion aurpegian.

—Segituan joango gaituk etxera, iloba, baina gauza bat egin beharra zeukat aurrena. Itxadon egiak hemen!

Astoari eragin, eta sagastian barneratu zeu. Handik piska batera, oihu egiten zuen bere lepoko zain guztiak dardarrean jarritz. Sebastiani esaldi solteak baino ez zitzaizkion ailegatzten.

—Gutizia eta bizioa besterik ez daukak! Litxarrero bat haiz!

Aitona benetan haserretua zegoen, eta amenazuz astintzen zuen normalki Fangioarentzat bakarrik izaten zen makila. Sebastianek sagasti guztia begiz kurritu zuen arren, lehen bezala zegoen belardi sagarrez alfonbratua baino ez zuen antzeman. Nori egiten zion buila aitonak? Txantxangorria jan nahi zuen sugeari? Kezkatuta, aitona zegoen tokirantza hurbildu zen. Eta orduan bai, orduan ikusi zuen sugea; zutituta, burua makurturik, lurrean landatutako bastoi berdeska bat zirudien.

—Penatuta hagoela! penatuta hagoela! aitzekiak! gula daukak hik galanta! Horixe duk hemen pasatzen dena!

Sebastiani pilatuz zihoazkion galderak. Ez al zuen aitonak txantxangorriarekin hitzegin? Eta sugea, ez al zegoen humil humil bere erritaren aurrean. Zein tratu zeukan aitona Martinek animaliekin? Orduan, eta bigarren aldiz aitonaren begirada zorrotzarekin egin zuen topo.

—Eta hik, zer egiten duk hemen?

Sebastianek gertatzen zenaren teoria bat inprobisatu zuen: aitonak animaliekin hitzegiten zuen bakoitzean, ahaztu egiten zuen jendea, hala bertakoa nola urrutikoa. Eta jendearekin ari zenean, berriz, animaliak izaten ziren burutik joaten zitzaizkionak.

—Ostera esan behar al dizut, aitona Martin? Ni Sebastian naiz, zure iloba!

—Ez egiak esan! —zinez harrituta zegoen aitona.

—Noski baietz!

Geldiro geldiro, argia eginez zihoan aitonaren memorian.

—Hurikoa, ezta?

—Bai, aitona, bai!

—Ondo! ondo! Penatuta hagoela esan didak, ezta?

—Penatuta?

Sebastianek ezetz esateko gogoia izan zuen, penatuta sugea zegoela eta ez bera, baina holako pentsamendu zelebrea gordean edukitzea zuhurragoa iruditu zitzaion.

—Goazen herrira! —animatu zen aitona— Penatuta baldin ba hago, ostatura joan beharra daukak!

Arratsaldeko zazpiak ziren. Nahiz eta eguzkia munduaren parterik haundienaren jabe izan, itzalak hasia zuen handik ordu batzutara, gauarekin, erabatekoa izango zen konkista. Erreka ilun zegoen, eta ilun, halaber, pinudiz basitutako mendi zokoak. Ekialdeko zeruak galdua zuen, ordurako, goizaldeko kolore bizitasuna, eta urdin lotsatu batek jarraitzen zion mendien berdetasunari.

Itzalaren amenazuari jaramon egin gabe, jendea lanean ari zen: emakume batzuk belar ziztrinak kentzen zituzten al-papa sailetatik; haruntzago, zelaiez zelai zabaltzen zen paisaian, segalariak makurtu egiten ziren guztion sortzaile eta jabe den lurraren aurrean. Zakurrak eta enarak norgehiagoka batetan sartuta zeuden, zaunkak intziriei jarraitzen zitzaizkien. Basoetatik garo jaio berriaren usaina zabaltzen zen aidetara.

Aitonak elizako salmo baten antza zeukan doinu bat xuxurlatzen zuen Fangiok eskaintzen zion alturatik, eta Sebastianek marrubiak bilatzen ari zeneko itxura egiten zuen. Itxura bakarrrik, ezen ezinezkoa baitzitzaion bilketa horrek —marrubia fruitu gordea denez— eskatzen duen arreta jartzea. Bere pentsamenduak beste leku batetan zeuden: aitonak —txoriarekin aurrena, sugearekin gero— erakutsitako joera hartan, hain zuzen ere.

Eta gainera, Sebastián beste xehetasun batetaz ohartu zen herrira zihoalarik. Etxe ataritatik pasatzerakoan, katiatutako txakurrak utzi egiten zioten zaunka egiteari, eta —ezagun baten aurrean dauden guztietan bezalaxe— isatsak astintzen zituzten. Beraz pentsatu zuen Sebastianek— Obabako zakur guztiak ezagutzen diate aitona Martin.

Baina oraingoan ere ixildu egin zen. Nahiago izan zuen marrubi bilketaren itxura eginez segitzea.

Ostatuto argi guztiak piztuta zeuden berak Obabako plazara heldu zirenerako. Sebastian pentsamendu ilun batez kutsatu zen aitonari astotik jaisten laguntzen zion bitartean: Nola egon zitekeen bizirik hain gutxi pisatzen zuen gizona...? Zeren eta paperezkoa zeneko inpresioa ematen baitzuen gorputza ihartu hark. Baina aitonak —*penatuta hago, orduan* esan bitartean— parra egiten zuen lasai, eta bere lasaitasuna erantsi egin zitzaion pentsamendu iluna borobiltzeko denbora izan baino lehen.

—Goazen iloba! goazen penak kentzera!

Ostatuaren mostradorean hamar gizon zeuden hileran. Beste lau kartetan ari ziren marmorezkoak ziruditen mahaietan. Batzuk aitonari begiratu zioten; besteak, gehienak Sebastiani. Huritik etorri berria zen gazteak inbidia edo mirespena bezalako zerbait sumatu zuen mundua apenas ezagutzen zuten gizon ixil haien begiradetan, eta inportantea sentitu zen. Sentimentu hori, hain zorrotza, bihotzaren erdi erdiraino joan zitzaion, eta aurretik entsaiatuta eduki balu bezala egin zuen mostradorearen bestalderainorako bidea.

—Atera egiozu ardoa! —eskatu zuen aitonak.

—Ardoa? —galdetu zion mostradore atzeko emakumeak.

—Penak kentzeko, emakumea, penak kentzeko! —argudiatu zuen aitonak.

—Penak?, holako mutil gazte batek zein pena dauzka-ba!

—Zuk atera ezazu ardoa! —moztu zuen Sebastianek.

Nolabait, misteriotsua sentitzen zen, edo misteriotsua izan nahi zuen behintzat. Azken finean, leku ezezagun batetan suertatzen den edonoren tentazioa zeukan: nortasun berri bat es-treinatu nahi zuen. Hura zen taberna batean sartzen zen aurreneko aldia. Zurrutada bakar batez irentsi zuen lehenengo basoerdia.

—Oso ondo, iloba! Etxekoandrea, uztazu hemen botila osoa!

—Botila osoa! ?

Sebastianek amorrazioa hartu zion aitonak esandakoa errepititza besterik ez zekien andre hari. Mostradoreko gizonen begiak sentitzen zituen bere azalean. Botila hartu eta goraino bete zuen ontzia.

—Ondo, Sebastian! Kendu penak! penak ez diate ezertarako balio!

Hirugarren aldiz edan ondoren, Sebastianek begiak altxa zituen, eta mostradorean hileran zeuden beste gizoni begiratu zien. Sinpatia antzeman zuen beren aurpegiatan. Ordurako, nagusi sentitzen zen, tabernako jende guztiaren pareko; jadanik ez zeuzkan hamalau urte, baizik eta hogeitik hogeitamarrera arteko adin definitu gabe bat. Mostradorean apoiatu eta hirugarren ardoa edaten hasi zen.

—Hau dugu iloba berria, orduan? —esan zuen emakumeak.

Sebastianen begirada abots hura zetorren tokiraino joan zen. Emakumeak ontziak garbitzen zituen ur kanilan; kristalari ihurtzialdiak ematen zizkionean, bere besotako muskuuloak kolunpiatu egiten ziren biguinki. Emakumeak irrifar egin zion, eta Sebastianek aurpegi berri bat sumatu zuen arestiko bekoskoaren orde. Oraingoa askozaz ere finagoa zen: garai batean, ostatuan urteak urteak mostradorean zutik pasa aurretik, emakume hura neska polita izana zen.

—Oso gizondua dago iloba hau, aitona Martin.

Gehitu zuen emakumeak, eta bere ezpainak mitxeletak bairaren mugitu ziren. Sebastianek ardoaren zapore garratza dasatzen zuen ahoan, baina garratasun hori ez zitzaion eransten munduari; alderantziz, mundua gero eta gozoagoa zen. Aitonak alaitu kantatzen zuen; mostradoreko gizonen konfiantza osoan hitzegiten zioten; emakumea —aspaldiko neska polit hura— arinki mugitzen zen mostradore atzekaldean, eta areagotu egiten zion irrifarra bere aurretik pasatzen zen bakoi-tzean.

—Aitona Martinek animaliekin hitzegiten daki.

Kolpetik esan zuen, harira ez zetorrela. Hitzak, zotina bezala igo ondoren, burbuilen modura lehertu zitzaizkion ahoan.

Hitzegitearekin batera damutu zen: moŕtadoreko hamar gizonek traidore bati bezala begiratzen zioten orain, komenentzikoa ez zen gauza bat esan duen bisitalari bati bezala. Kantak ihes egina zuen aitonaren ezpainetatik, eta emakumearen irrifarr berriak errukia edo pena bezalako zerbait erakusten zion. Mahaian kartetan ari zen lodikote batek apurtu zuen ixiltasuna:

—Ni bezalako animaliekin, bai... nirekin hitzegiten dik bazutan! Ostatu guztia algara batean zegoen. Emakumeak berak ere algara egiten zuen Sebastiani urrezko hagin bat erakutsiz. Lehen nagusi bezala, orain haur sentitzen zen; hamalau urtetatik seira jaitsita.

—Egia da, aitonak...

Aitonak txantxangorriari esandako kontu ttikiak, sugeari egindako erritak, mila gauza adierazi nahi zizkien Sebastianek. Baina esplikazioa oso konplikatua iruditzen zitzaion. Eta gainera, mihina trabatua zeukan, ezin zuen mugitu ia.

—Eraman ezazu etxera, Martin.

Esan zuen emakumeak. Aitonaren erantzunaren zai gelditu gabe, gizon batek aulkietatik jaisten lagundu zien, eta kanpoan behin ere patxadatsuago zegoen Fangiorengana eram zituen. Astoaren gainean jarrita heldu ziren biak izebaren etxera.

Sebastianen izebak anka bat bestea baino pittin bat ttikiagoa zuen jaiotzatik, eta hori zela eta erren arin bat sumatzen zitzaion presaka ibiltzen zenetan. Baina —Sebastianen aitak esana— errena zen gutxienekoa: okerrrena emakume hark bere errenarekin zeukan obsesioa zen. Sebastianek hori zeukan gogoan izeba eskilaretatik korrika jaisten ikusi zuenean.

—Izeba! errenak ez dizu inporta behar!

Baina izebak ez zion kontsolamendu hari batere jaramonik egin. Aitonagana joan zen zuzen zuzenean.

—Jakin al liteke zertan zebilen! Umea moskortu egin du!

Aitonak burua makurtu zuen, kokotza bularreraino jaitsi zitzaion. Eta hantxe segitzen zuen osabak izebaren erritak

berritu eta gehitu zituenean ere. Silan eserita, mutu, norbaitek edozein modutan botata utzitako arropa zarpildu bat zirudien. Sukaldeko azuleio zuriak, euli kakaz zipriztinatuak, areagotu egiten zuten aitona Martinen erorketa.

Sebastiani kosta egiten zitzaion sukalde hartakoa konprenitzea. Igartzen zion, halere, egoeraren gogortasunari: izeba harnaska mintzatzen zen, osabak imentzioak egiten zituen hormak errainu ilunekin betez; aitonaren ixiltasunak laguntza eskatzen zuen.

—Aitonak animaliekin hitzegiten daki!

—Ai gaxua! —negartu zen izeba.

—Martin, berorri ez dago umeak zaintzeko ere! —egiten zuen oihu osabak— Ikusten al du zein peskiza daukagun orain!

—Jauna, jauna! —suspiriatzen zuen izebak—. Nire ahizpa enteratzen bada!

—Baina egia da! —saiatu zen Sebastian— Aitonak animaliekin hitzegiten daki! —abotsa urrun sentitzen zuen, berea ez balitz bezala.

—Eraman ezazu umea ohera! —erabaki zuen osabak.

Aitonak, burua altxa eta sukaldean zintzilikatua zegoen egutegiko neska ijito baterantz zuzendu zituen begiak. Baina begirada ez zen estanpa hartaraino iritxi; lehenago, mahaiaren parean, galdu zitzaion.

—Zaudete lasai! laster joango naiz Terranovara, eta bakea emango dizuet.

—Ai aita! ez bedi Terranovako kontu horrekin hasi berriro!

—Laster joango naiz, bai!

—Badaki berorri nora joango den? Ba ohera! —agindu zuen osabak.

—Baina aitonak animaliekin hitzegiten daki!

—Eta zu ere bai, Sebastian, zatoz nirekin ohera!

Sebastianek azken begirada bota zionean, errezoan bezala mugitzen ziren aitonaren ezpainak. Hitz bat bakarrik harra-patu zion: Terranova.

Egun hartan bukatu ziren biak elkarrekin ematen zituzten paseoak. Handik aurrera Sebastianek bakarrik atera behar izan zuen Obabako plazara.

Zerua ia hamabost orduz betez, Abuztuko eguzki puztuak menderatzen zuen herri guztia. Jendeari ilunera bultzatzen zion, eta barne geletako freskura altxor bat bezala gordetzen zen etxeetan. Soilik bi izaki moetek etsitzen zuten etxetik kanpo: katuak eta neska mutil gazteak. Itzal pusketak ia milimetroraino profitatuz, katuak lotara jartzen ziren; litxarrerogoak, neska eta mutil gazteak ostatuak zabaldutako toldo txuriurdinaren babesa bilatzen zuten, eta zerbezarekin nahastutako limonada hotzaz baliatzen ziren hainbeste izerdi kostatzen zitzairen konpainia apur bat xuabetzeko.

Sebastiani ere erremediorik gabekoa izan zitzaion portu hura; plazako petrilak kiskali egiten zuten, eta han hemenka barreiatutako platanondoak ez ziren, bere ostro zabal eta guzti, eguzkiaren erasoari aurre egiteko gauza sentitzen. Toldoan bakarrik egon zitekeen. Eta Sebastian zerbezarekin nahastutako limonada hotza edaten hasi zen Obabako gaztedi arrotzaren aldamenean.

Arratsa heldu eta temperatura jaisten zenean, neska eta mutil haik —geldirik egotearekin aspertuta— Sebastiani ezezagunak zitzaizkion jostaketa batzuri ekiten zioten.

—Goazen fuegotara jokatzera!

Fuegotara jokatzeko bi talde egiten ziren toldoan zeudenen artean. Talde bakoitzak plazaren petril bat hartzen zuen, eta jokuak petril bateko guztiak kontrarioarenera pasatzea lortzen zuten arte irauten zuen.

Ez zen lan erraza, zeren eta bere partea utzi eta bestaldera joaten ahalegintzen zena preso erortzeko harriskuan jartzen baitzen. Norbait preso egiterakoan, harrapalariak *ble* esaten zion, eta bere petrileraino eramaten zuen bertan gurutze egirik utziz.

Sebastian ez zuten inoiz konbidatzen jokura, eta bere edariaren konpainia bakarrarekin joaten zitzaion arratsaldea. Eta halere, ez zuen toldo txuriurdi haren itzala uzten: plazako bataila hari begira pasatzen zituen orduak.

Nahiz eta bakardadea nozitu behar izan, ez zituen faltan aurkitzen aitona Martinen laguntzaz emandako paseoak, eta astebete bat nahikoa izan zitzaion moskortu zen eguneko sugearen eta txantxangorriaren arazo hura memoriatik ia erabat apartatzeko.

Baina Sebastian Bera-ren jokaera hori ulertzeko, maitasunari buruzko hitz batzuk esan beharra dago aurretik.

Gizon edota emakume batek hamalau urte betetzen ditueanean, edo apur bat lehenago, edo apur bat beranduago, aldaketa izugarri bat sumatzen du bere baitan. Ordurarte ia ez du izenik eduki, edo eduki du baina ez da konturatu izen horrek seinalatzen duen diferentziaz, eta nahastuta bizi da, eta bere ingurukoekin ahalik eta berdintasun gehien edukitzea desio du. Sofrimendua dator, esate baterako, eskolako kideak bakarrik uzten badute, edo ez bazaio, hauzoan bizi direnen artean, lagunik azaltzen.

Baina egun batean, bere gogo eta nahiak ehun eta larogei gradutako jira ematen dute: bapatean bere izenaz ohartzen da, nola partikularra eta berezia den, nola berdinek ez daukan. Bapatean, bere izena idazteko modu baten bila hasten da. Bere sinadura —garabato hori— bere bizitzako eginbeharririk printzipalena bihurtzen zaio. Sinadura edonolakoa izan daiteke, baldin eta munduko beste sinadura guztiakin antzarik ez badauka. Izan ere, bera bakarra da, eta lumarekin egiten dituen arrastoei bakartasun horren lekuko eta espilu behar dute izan.

Behin sinadura aurkituta, hamalau urtetako gizon edota emakume hori Robinson Crusoe bezala sentitzen da: Zer da mundua?, bada irla huts bat, eta berak antolatu egin beharra dauka bizitza gauza ttikienetatik hasi eta haundienekin bukatu arte. Eta hori bere indarren poderio hutsez, berak bakarrik. Proiektuak egiten ditu, beraz, eta —koaderno baten laguntzaz sarritan— bere etorkizun guztia planeiatzen hasten da:

nolakoa izango den, zein lan izango dituen, non bizitzea gustatuko litzaiokeen.

Baina hala eta guztiz ere, hamalau urtetako gizon edo emakume horren apartamendua ilusio bat besterik ez da, iluntasunean piztu bezala itzali egiten den argi dardarti bat. Azken finean ez da bakardaderako jai; azken finean, denok berdin xamarrek gara. Eta horregatik, apartamendu hori ilusio bat delako, hamalau urtetako gizon edo emakumea enamoratu egiten da.

Eguntto batez, neska edo mutil bat ezagutu eta esplosio bat sentitzen du bere barruan. Handik aurrera, eta Napolesen esaten den bezala, *il primo amore*-k forma asko hartzen ditu. Batzuentzat barru guztiak blai jartzen dituen ardo epel bat bezalakoa da. Beste batzuentzat belar edo lore baten usaina dakarren sentimendu bat. Eta badira, baita ere, enamoratu orduko kolore berri batzuk ikusten hasten direnak: zeru grisa morea iruditzen zaie; basoa, berriz, marmore beltzekoa; bidea erdi hori erdi laranja.

Sebastian Bera-k sentsazio guzti hoiengatik nahasketa bat sentitzen zuen fuegotara jokatzeko zuten neska luzeska batek begiratu zion egunetik. Obaba herria kolorez bete zitzaion: lehen kale arrunt bat ikusten zuten tokian, orain su eta urrezko teiatu hilera batzuk aurkitzen zituen; zerbezaz nahastutako limonadari marrubiaren gustua hartzen zion. Eta horretaz gain, tomate ostroen usain mikatza sentitzen zuten etengabe, hala toldoan —nola ordu batzuk geroago— ohean etzaten zenean.

Sebastianek bere zumitzezko silatik altxa gabe pasatzen zuten arratsalde osoa. Gero bere koadernoan apuntatuko zituen begiradak kontatzera mugatzen zen bere aktibitatea. Abuztuak 9. Gaur hamairu aldiz begiratu dit. Abuztuak 13. Gaur lau aldiz bakarrik. Bere begiak grisak dira. Abuztuak 20. Hogei aldiz! Abuztuak 22. Ezin konta izan ditut. Beste era batean orraztuta etorri da. Abuztuak 24. Ezin konta izan ditut. Bere izena Mariatxo da. Bere belaunak borobilak dira. Obaban tomate ostroen usaia dago.

Sebastianek gelditzen zitzaizkion opor egun guztiak planeiatuta zeuzkan bere koadernoan. Goizetik kalera atera, ia Maria-

txo ikusten zuen. Arratsaldean Mariatxori begiratu, eta bere begiradak jaso; gauean Mariatxorengan pentsatu, bere belaun borobiletan, eta bere ezpain apur bat erori haietan.

Aitona Martin eguerditan bakarrik ikusten zuen, baina ia ez zeukan berarekin hitzegiterik. Izeba eta osaba haserre zeuden beti: aitona, zergatik jaten du hoinbeste; aitona, zergatik jaten du horren gutxi. Aitonak burua makurtu eta bere betiko amenazua botatzen zien:

—Zaudete lasai! laster joango naiz Terranovara!

—Aita! ez bedi kontu horrekin hasi!

Sebastianek min hartzen zuen orain bera baino askozaz ere umeagoa iruditzen zitzaion aitona haren egoera gaitik, eta zerbait goxo esaten saiatzen zen aldian behin.

—Baina aitona! zergatik joan nahi duzu Terranovara? Han jela eta hotza besterik ez dago!

—Eta hemen? Hemen ez al dago jela eta hotzik?

Erantzuten zuen aitonak, eta orduan bera mututu egiten zen, eta izebak negarrari ematen zion. Osaba, bere golkorako bezala, zeukaten suerte txarraz kejaratzen zen, eta Sebastiani begiratzen zion. Begiradak honoko hau esan nahi zuen: Zergatik eduki behar dugu guk aitona zaharra? Zergatik ez zuek, huriko senideak? Ez al da hire amaren aita?

Sebastianek ixiltzea deliberatu zuen, eta bazkaldu bitartean ere Mariatxorengan pentsatzera jartzen zen. Bazkaldu eta handik piska batera, bere koadernoko letra guztiak inpiratzen zituen neska luzeska hura aurkituko zuen plazan. Eta horrekin nahikoa zitzaion.

Obaban hilabetea zeramanean, Abuztuaren azken egunean, Mariatxo toldope txuriurdinera etorri zitzaion.

—Fuegotara jokatu nahi al duzu? Bat falta zaigu taldean.

Sebastianek fidelki transkribitu zuen gertaera bere koadernoan. Abuztuak 31. Mariatxo etorri zait eta berarekin jokatzera konbidatu nau. Oso ondo dena. Bi aldiz libratu dut

beste petrileko presondegitik. Guk irabazi dugu. Mariatxo, maite zaitut. Uste dut berak ere berdin sentitzen duela, baina ez nago seguru.

Hurrengo apunteak, Irailaren hirukoak, nobetate bat adierazten zuen. Irailak 3. Gaur ez gara plazan gelditu, eta kalegoiko iturrira joan gara. Mariatxok tomate ostroen usaina dauka. Etxera idatzi dut beste hilabete bat egongo naizela hemen esanez.

Irailaren bostekoa, berriz, oso lakonikoa zen, baina garrantzitsua. Irailak 5. Gaur Mariatxok musu bat eman dit. Mariatxo, maite zaitut.

Irailaren bigarren astean hasi zen Mariatxorekin enamoratu obligazioak konplitzen: sekretuak kontatzen hasi zitzaion. Hainbeste hitzegin zuen non zer konta ez zekiela gelditu zen zazpigarren egunerako. Mariatxok lurrera begiratzen zuen, eta bere bernak —galtzerdi txuridunez ukituak— jirabirak ematen zituen erdigune imaginario baten inguruan. Enamoratu guztiei noizbait gertatzen zaien bezala, Sebastianek Mariatxo aspertzen ari zeneko beldurra zeukan, eta izerdi oparo batek bustitzen zizkion eskuak. Memorian sekretu bila zebilela, aitona Martin aurkitu zuen.

—Nire aitona Martinek animaliekin hitzegiten daki, benetan, Oraingo honetan, Mariatxok mesfidantzaz begiratu zion. Ez zuen par egin, ostatuko gizon haik bezala, ez zen erritaka hasi. Baina beste sekretuekin ez bezalako desgogo bat erakutsi zion.

—Ez al didazu sinesten?

—Bai baina...

Sebastianek adore guztiaz argudiatu zion: nola etorri zen txantxangorria zeruan zerkuluak eginez, nola makurtu zen sugea, nola ixiltzen ziren ataritako zakur salatariak.

—Baina zure aitona, ez dago oso ondo, etza?

—Zer ba?

—Terranovara joateko kontuarekin ibiltzen omen da beti.

Antza zenez, Obabako jende guztiak zeukan aitonaren ideia haren berri. Sebastian artean umea izan balitz, ez zatekeen errebelatu izango; baina Obaban zeramatzan ia berrogei egun haietan zeharkatua zuen umearen eta gizonaren artean dagoen arrasto ikustezin hori, eta aitonaren alde apustu egitea erabaki zuen:

—Ba joango dela esaten badu, joan egingo da!

—Igal bai —esan zion Mariatxok bere begien grisa serio-tuz— Gainera, jendea oso tontoa da eta par egiten dio konprenitzen ez duen gauzari. Obabako jende gehienak Terranova non dagoen ere ez daki!

Sebastianek inoiz baino sarkorrago sentitu zuen tomate ostroen usaina. Zeruari kirika egitean kardenalen mantuen koloreak aurkitu zituen: urrea eta morea. Eta Mariatxori poema bat egingo ziola pentsatu zuen.

Gau hartan bertan jarri zen lanera. Poeman gauza asko sartu nahi zituen, halanola Mariatxoren begi grisak Mariatxoren belaun borobilak, Mariatxoren galtzerdi txuriak, bere abotsa, krabelinaren usaina —tomate ostroei traizio eginez, noski—, iturriaren hotsa, udara, plazako jokua, eta maitasunarekin zerikusia izaten duten beste gauzen etcetera luze bat.

Nola laburra egin nahi zuen —tarjeta batean bidali nahi baitzion Mariatxori— asko kosta zitzaion gauza guzti haik poeman sartzea. Ordubiak arte ihardun zuen lanean. Orduntxe —orduntxe bakarrik— abiatu zen hortzak garbitzera.

—Eta hik, zer egiten duk hemen?

Aitona Martinek serio serio begiratzen zion pasiluaren bes-taldetik.

—Aitona, nondik zatoz?

—Nor haiz hi?

—Ni?

—Bai, hi!

Sebastianek aitona animaliekin hitzegtetik zetorrela konprenitu zuen. Obabara etorri eta handik hiru egunetara bezala, ezezagun bat iruditzen zitzaion bere iloba.

—Ohera lagunduko dizut aitona Martin.

Gau osoa lo ezin hartuz pasa zuen; nahiko lan zeukan hurrengo egunean Mariatxoren aurrean edukiko zuen arrakastan pentsatzearekin.

—Harrigarria da, Sebastian —esan zion Mariatxok— Niri beldur piska bat ere ematen dit.

—Gaur gauean esna geldituko naiz, eta aitona etxetik ateratzen bada segitu egingo diot.

—Baina kontuz ibili, Sebastian.

—Hala ibiliko naiz, Mariatxo.

Sebastianek uste bezala, egun hartako hamabiak aldera aitona Fangion gainean jarri eta mendiko bide batetik abiatu zen. Hilargi betea zegoen, eta Obabako etxeak erdi eginda abandonatutako konstrukzioak ziruditen: bati teilatua falta zitzaion, beste bati ezkerretako alde osoa. Banaka batzuk aidean eraikitako ate eta leiho argidun bihurtzen ziren.

Sebastian aitonaren atzetik atera eta handik ordu laurden batera erabat ixila zen gaua, intziri arinez betez zihoan, eta kraskaduraz, eta garraisi urrunez. Zakurren batek zaunka egiten zuenean, Sebastian poztu egiten zen: hots hura ezaguna zitzaion behinik behin. Bidean orduerdi bat zeramanean —altura asko irabazia zuen ordurako, eta herriko argiak amets batekoak ziruditen— aitona Martinen bidaia bukatua zela jakin zuen: Fangio utzi eta oinez abiatzen zen buketa erraldoi baten antza zeukan baso batera.

Basoak harkaitzezko munto bat zeukan bidea bukatzen zen partean, eta hantxe gelditu zen Sebastian. Aitona —salmoa zirudien doinu hura ezpainetan zuela— lan haunditan sartua zegoen: su tikiak egiten zituen, pospoiloarenak bezalakoak. Gero ikusi zuena holaxe laburtu zuen bere koadernoan: Irailak 17. Bart aitonaren atzetik joan naiz baso batera. Aitonak su batzuk egin ditu hara ailegatzean, eta handikan gutxira basur-

de bat azaldu da, eta gero beste bi, eta gero beste lau edo bost, eta horrela baso guztia basurdez beteta egon den arte. Basurde guztiak aitonagana joaten ziren, baina ez zuen ematen basurdeak zirenik, zakurrak baizik. Zakurrak bezala portatzen ziren, isatsak astinduz eta aitonaren eskua mihizkatuz. Aitonak sermoi bat bota die, eta gero basurdeak marruka hasi dira, eta trumoi bat ematen zuen, eta nik ez dakit nola ez duten herrian aditu. Baina trumoi hori entzutean niri zerbait trabatu zait eztarrian, eta negar egiteko izugarritzko gogoak sartu zaizkit. Ematen zuen basurdeak kantatu egiten zutela eta kantua elizakoak bezalakoak zen. Nola ezin nintzen han gelditu, korrika etorri naiz, eta aurpegia zuri zuri neukala konturatu naiz hortzak garbitzera joan naizenean. Baina ez izutu naizelako, ez zen ikara, beste zerbait zen.

—Eta basurdeak eskua mihizkatzen al zioten?

—Bai Mariatxo!

—Baina zergatik jarri zara hain triste basurdeena... hori ikusi eta gero? Sebastian, oso triste zaude...

—Ez dakit, zerbait sartu zait hemen.

Eta Sebastianek bularra eta estamaguaren artekoa seinatu zion. Mariatxok, emakume gehienak izaten duten senari jarraituz, bere besoen artean hartu zuen.

Aitona Martinek basurdeei bezala hitzegin zien, hurrengo gauetan, erreka amorraiei eta herriko zakur eta katuei. Sebastianek bi gauza gogoratzen zituen zelata saio hoietatik: nola amorraiak saltoka ibili ziren ia bi orduz, eta nola zakurrak zotinka egiten zuten. Eta bi gauzak tristura ekarri zioten berak zergatik ez zekiela.

Irailaren hogeia egun berezia izan zen Obabarentzat: edurra egin zuen goialdetan, eta enarak —milaka— errezkan jarri ziren argi alanbretan. Antza zenez, negua behin ere baino goizago zetorren.

Gau hartan, Sebastianek kolpeak sentitu zituen bere gelako atean.

—Zu al zara, aitona?

—Bisita bat, bisita ttiki bat.

—Bai aitona.

Sebastian lotsatuta bezala sentitzen zen; bera baino zaharagoa den edonoren intimitatea jasotzen duten gazte guztiak bezala, bere bihotza erdibiturik zegoen: alde batera aitona-ekin hitzegitea desio zuen, bestera beldurra zion entzun zeza-keenari. Negar egiteko gogo arraro hark kilimakuak egiten zizkion eztarrian. Baina aitona-aren portaera normala zen, bere ilobaren gauzetaz arduratua zirudien:

—Eta Mariatxorekin dena ondo?

—Bai, oso ondo.

Ahal bezala, larritasunarekin borroka eginez, Sebastianek bere maitasun kontu batzuk esan zizkion. Nola ezagutu plazan, nola tomate ostroen usaina zeukan. Baina berak ere galdera bat egin nahi zion:

—Aitona, animaliena ez al didazu kontatu behar?

Aitona Martinek aurrez aurre begiratu zion.

—Ez al duk ikusi? —esan zuen aitona-ak.

—Bai —onartu zuen Sebastianek begiak bajatuz.

—Orduan... ezer kontatu beharrik ez zeok, ezta?

—Ez.

Ezin izan zuen areago agoantatu, eta negarrez hasi zen: Aitona Martin despeditzen ari zela konprenitu berria zuen. Despeditzen, basurde, amorrai zakur eta katuetatik bezala. Aitona-ak broma bat egin zion irteterakoan.

—Eta hik, zer egiten duk hemen? —eta far egin zuen Sebastiani animatzeko esanez bezala. Eta abotsa bajatuz:

—Ondo ibili Sebastian.

—Aio aitona.

Hurrengo egunean euri lanbroa ari izan zuen goizetik. Mundua erabat ixilik zegoen: lurrazpiko kilkerrak, alanbretako ena-

rak, ataritan katiatutako zakurrak, guztiak zeuden mutu. Arratsaldeko bostetan, iturri ondoan zeudela, Mariatxoak zerua seinalatu zion Sebastiani:

—Antzerrak, Sebastian.

Multzokadetan, antzerrak kostalde epeletara abiatzen dira negua usaitzen duten orduko, eta letrak osatzen dituzte bere bidaian. Horregatik esan liteke zeruak antzerren bitartez idazten duela. Mariatxok ba zekien hori.

—A bat egiten dute.

Bostak eta laurdenetan pasa zirenak *I* bat egin zuten; bosteterdietakoak, *O* bat. Hiruren artean despedida hitz bat: *AIO*.

—Hurrengoak *M* bat egingo dute.

Esan zuen Sebastianek. Baina hiru multzokada pasa ziren errezkan: *MAR*. Geroxeago *T* bat pasa zen hegaka. Zazpiak aldera, *IN* ipini zuten azkenekoak.

—*AIO MARTIN* idatzi dute antzerrak. Aitona Terranovara joana izan behar da.

Sebastianek ez zuen presarik hartu, eta pauso makalez abiatu zen bere izebaren etxera. Inguratu zenerako bertan zegoen zalapartaz ohartu zen. Herriko jende asko atarian pila-tuta zegoen, eta osabak paper bat erakusten zien. *Terranovara joan naiz*, zion paperak.

Handik gutxira, gizon batzuk Fangio ekarri zuten aitona inondik ez zela azaltzen esanez.